Привіт, Владик!

А думаєш, перші кроки трудової діяльності мені давались легше, ніж тобі? Дудки! Після інституту ми спеціалісти тільки в ембріоні, а вже практика, а вже так звані постійні тимчасові труднощі дозволяють ембріонові проклюнути шкаралупу яйця і явитись на світ курчам, індичам чи гусеням. У всякому разі, домашньою, свійською пташкою, а не вільною, піднебесною. Так от, після року роботи в колгоспі я вже проклювався, явився перед очі громадськості півником із ламким та хрипким баритончиком, а ти після свіженького призначення — ще в яйці, ембріончик, ще маєш оформитись, а тоді вже продзьобаєшся і явишся, скажімо, індиком.

Ілюзії молодості — це прекрасно! Але об'єктивна дійсність — не дівка з першого курсу, а підтоптана, терта молодичка після першого чи другого розлучення, її на м'якині сентиментальних ілюзій не проведеш, цій товстозадій реалісточці щодня подавай на блюді свої нерви під маринадом, своє серце в білому соусі, свою психіку зі смаженими грибочками.

Хай здамся тобі циніком, хай, але я пишу відвертого, щирого листа, а не виступаю на якомусь інститутському колоквіумі, де маю думати тільки про хорошу оцінку. Можеш мені навіть поставити двійку, та, певен, згодом переправиш на п'ятірку.

Хоча дорога пізнання світу і самопізнання — дуже індивідуальна, тут чужим досвідом не скористаєшся, неодмінно треба надбати свій. А тому я тебе, Владику, розумію, бо спочатку й сам був такий. Тепер смішно згадати! Смішно — й трохи сумно, що вже не такий, а за якийсь рік-другий, мабуть, і сумувати перестану.

В тебе зараз період самонавіювання, а, думаєш, я не пережив цього періоду? Коли зі студентським чемоданчиком завіявся в глухе село? Коли

ні хати, ні заробітку, ні становища, тільки свіженький диплом агронома на руках? Затикались моєю особою, як хотіли. І досі здригаюсь, коли згадаю, як із тітками збирав цукрові буряки, а поле вже завіяне снігом. А ще ввечері нарада в голови колгоспу! Ото приteліпаєшся пізно на квартиру до баби Дуньки, зігріваєшся чаєм і зубами клацаєш перед телевізором. Нікуди ні піти, нічого, бо чужий, не обжився. То я що? Вкладусь у ліжку, накриюсь ковдрою та кожухом і силкуюся заснути. А не спиться, хоч дибки ставай, то я додумався до самонавіювання, тепер воно в моді.

За вікном вітер виє, сніг із дощем ліпить у вікно, а я собі уявляю наші кримські чи кавказькі субтропіки, південне літо, магнолії, пальми, високовольтне сонце, викликаю в пам'яті шум морської хвилі, плюскіт, уявляю, як блакитне море в бузковому серпанку тоне десь аж на обрії. І знаєш, Владику, помагало! Ілюзія подеколи була така повна, що навіть уранці, коли прокидався, спершу не міг повірити, що я в бабиній хаті, а не в Криму чи не на Кавказі, не міг повірити, що надворі не субтропічні принади, а мокра зима, болото й т. д.

Самонавіювання — велика підмога для новоспечених спеціалістів! Ну, скажімо, підеш у клуб, подивишся кінофільм. Ну, погортаєш у бібліотеці журнал чи пограєш у шахи. А далі? Прийшов на квартиру, баба Дунька розказала про сусідів — у Варки чогось півень здох, у Горпини болять зуби, то шукає золота на пломби, Максим Бобрусь дорізав теличку, бо, либонь, проковтнула цвяха... Ніч, моє джерело інформації баба Дунька спить на печі, а мені не спиться. Вже набридло навіювати шум морського прибою, то навіюю собі музику. Найчастіше — Чайковського Петра Іллiча "Лебедине озеро". Уявляю собі спектакль, бал, костюми, букет грацій, навіюю собі всю атмосферу казковості, яка мені в ту ніч видається кращою за саме життя й справжнішою за нього. Зрештою, здавалось, що казка "Лебединого озера" і є прекрасним життям, якого я, безумовно, достойний.

Це тепер у мене вдача змінилася, слава богу, а тоді, після інституту, яку я мав? Боявся до дівки підійти! Боявся запросити в кіно чи на танець,

боявся в кафе повести і пригостити чашкою кави, чи — яка моральна й побутова розбещеність! — іскристим шампанським. А хіба перші кроки моєї трудової діяльності були не такі? Може, хтось і подобався із місцевих колгоспних фемін чи з трудової інтелігенції яка-небудь мадонна, але ж вдача! Не підступлюсь, не підійду! По-перше, досвіду ніякого, а по-друге, завтра вже всі знатимуть, що молодий спеціаліст накинув оком на протилежну прекрасну стать. Село!

Це тепер я вже добре знаю, чому жінки й дівчата називаються протилежною статтю: бо лежать проти тебе... А тоді!..

Ледь притягнеш ноги з весняного розгрузлого поля, ледь причалапаєш. Ну, погортаю районну газету, почитаю "Перця" чи "Крокодила". Подивлюсь телевізор, а він мене подивиться. Погомоню з бабою Дунькою, почую від неї, що діється за сусідським плотом, яка притичина сталась на районному ярмарку, а то, дивись, вислухаю бабину версію про події на Близькому Сході та в Єрусалимі (чомусь із усіх світових подій моя небогомільна хазяйка найбільше цікавилась Єрусалимом, і, треба визнати, кут погляду баби Дуньки завжди вражав несподіваністю). Ляжу в постіль, погортаю Агату Крісті — пора спати, а сон ходить десь біля плоту чи біля вікон. Випробуваний метод — самонавіювання! Море, пальми, запах водоростей, драглисті медузи в аквамариновій воді, шепіт хвилі, що набігає на білий пісок, я лежу на березі, хвиля торкається п'ят, лоскоче прохолодою, я лежу горілиць, розкинув хрестом руки — й моя права рука торкається чогось теплого й шовковистого, й той доторк пронизує мене струмом. Я повертаю голову й бачу біля себе овал м'якого дівочого профілю, бачу засмагле абрикосове тіло, бачу на шиї западинку, схожу на місячний кратер, а біля того кратера пульсує тоненька жилка, скипає блакиттю — й гасне, скипає — й гасне. Враз розклеплюється повіко, дівоче обличчя неквапно повертається до мене — і двоє великих, повних ущерть синявою неба очей дивляться на мене так глибоко, так заворожливо, що мені терпне в роті, перехоплює подих... Я хочу прогнати зі своєї уяви і цей дівочий образ, хочу навіяти собі самотність на морському березі, повів бризу, шерхіт хвилі, тріпотіння кипарисового листя, але моє самонавіювання

знову дало перекос, бо вперто бачиться мені ця дівчина, її очі, її відкритий погляд.

Але найгірше те, що це ніяка не дівчина, а Валентина Андріївна, дружина нашого голови колгоспу, з яким ми не миримо, з яким у мене щоденні конфлікти,— й за оранку, й за посіви, й за сходжуваність і т. д. Я для нього скрізь винуватий! Все має чомусь окошитись тільки на мені, вже така планида!.. Я б, може, й не хотів би на морському березі бачити Валентину Андріївну, тим більше, що вона в конторі колгоспній робить рахівником, часто зустрічаємось. А що вдієш? Винувате самонавіювання, з дефектом!

Наступного дня обминаю контору, а як побачу голову колгоспу Саламаху — крізь землю провалився б! Ану, як по виразу обличчя здогадається, що я, можна сміливо сказати, лежав на гарячому морському піску разом із його благовірною?

Вже вирішив надалі самонавіювання не пускати на самоплив, а взяти під контроль свідомості, програмувати. Бо й справді, чому неодмінно Валентина Андріївна, хіба в селі немає незаміжніх дівчат? Хіба мені потрібні конфлікти з головою колгоспу ще й на морально-побутовому грунті? Хай ці конфлікти й гніздяться лише в моїй підсвідомості, але ж мені від того не легше!.. Отже, причалапав до баби Дуньки, вечеря, телевізор, районка, "Перець", балачка про події на Близькому Сході, книжка, сон... А не спиться! Отже, самонавіювання: південь, море, чайки, яхти, шаланди, скумбрія, кефаль, черепашки, агати й сердоліки, шум прибою... І — цілком свідомо! — лежить на піску біля мене бібліотекарка Фрося, незаміжня, шатенка, з довгими мармуровими ногами, дивиться в небо, спопеліле від спеки, я простягаю руку, торкаюсь її руки, бібліотекарка Фрося повільно повертає до мене обличчя, присмалене від південного сонця, і дивиться чомусь на мене не власними своїми очима, що схожі на пелюстки фіолетових крокусів, а синіми очима Валентини Андріївни, бо, виявляється, поруч ніяка не бібліотекарка, знову підкачало самонавіювання...

Ну, думаю, Фрося не тягне, магія слабка, флюїди нікудишні, мабуть. У кого в нашому колгоспі флюїди в нормі, так що вже доведено на практиці, всім відомо? Ясно, в Марії Кобеляцької, вона з чоловіком розвелась, без дітей, а не заростає народна тропа до її хати колючим терням. Хоч і доярка, робить на фабриці молока (тобто на фермі), не знається з косметикою, але флюїди — велике діло, дістають і мене!

Отже, вернувся ввечері з поля, подивився футбол по телевізору, обмінявся з бабою Дунькою думками про становище на Близькому Сході — і в ліжко. На цей раз самонавіювання теж таке, як завжди, і тепла хвиля так само хлюпає, і нагрітим просмоленим човном пахне, і баклани з мартинами кричать над морем, і в далекому мареві синіє білий пароплав, ось тільки на березі поруч кладу я цілком свідомо не бібліотекарку Фроську, в якої флюїди не на висоті, а доярку Марію Кобеляцьку, в якої флюїди — як рудна магнітна аномалія, бешкетують і хуліганять. Поклав я, значить, Марію й далі займаюся самонавіюванням, тільки ж не пускаю на самоплив, контролюю. Шумить морський прибій, я дихаю солоним повітрям, пропахлим ламінаріями та іншими водоростями, ловлю йони та аерозолі на самісінькому рівні моря, далі розкидаю руки хрестом, і права моя рука торкається до ніжного й шовковистого, мене пронизує струмом, я повертаюсь до Марії Кобеляцької, бачу її профіль, далі Марія повільно рухає головою, розплющується...

І, мабуть, її флюїди й справді зажили такої слави неспроста, бо в ту хвилю я сподіваюсь підсвідомо побачити сині очі Валентини Андріївни, як уже звик, та чомусь бачу жолудеві очі Кобеляцької, чую на собі їхній сороміцький погляд, і мене охоплює таке збудження, що вже до ранку не можу заснути, перевертаюся з боку на бік, стогну, скрегочу зубами, наче в мене глисти... Ох-хо-хо, самонавіювання з Марією Кобеляцькою геть зруйнує здоров'я, від вітру хитатимусь, а тут же вимагають, щоб на роботі горів!

Що потім сталось? А сталось так, що прекрасно налагоджений механізм самонавіювання взяв чомусь і поламався. Вже як я від тієї Марії Кобеляцької відбивався, вже кого тільки не клав поруч із собою на березі

південного моря, щоб послухати разом шум прибою! Хочеш поіменно? Можу й поіменно. Олю Мандрику (пізніше вийшла заміж за вчителя фізкультури), Ганю Казанджій (вийшла заміж у сусіднє село за ветфельдшера), її сестру Катю (Катя й досі в дівках), Галю Щербу (через два місяці розвелась, досі ніхто не знає причини), Ліду Цапок (тепер уже пошлюблена другим чоловіком), Ярину Пасюгу (побралась із удівцем), Раю Шахету (переспіває на пні). І це ще не всі! Декого вже й призабув. Але вони не йшли ні в яке порівняння з Марією Кобеляцькою, з її флюїдами! Тільки сеанс самонавіювання в розпалі, тільки під шум прибою хочу заснути, а вона тут як тут і появилась поруч, хоч я ж її і не просив, а цілком свідомо клав на морському піску зовсім іншу, розумієш, щоб за тією іншою, може, побачити сині очі Валентини Андріївни, розумієш?

Зрештою, заплутався я з дівчатами та жінками, почувався моральним злочинцем, повинен був шукати якийсь вихід. І знайшов — перебрався агрономом до сусіднього району, тут хороша посада знайшлась у хорошому господарстві. Голова — досвідчений, живемо в мирі, його дружина директрисою в школі, за своїм жіночим статусом уже бабуся — має онука й онучку. Голова з директрисою тут і женили мене десь через місяць після моєї появи в селі. Моя дружина — вчителька молодших класів, авторитетна, діти люблять (зауваж, це теперішні діти!). Недавно призначили старшим агрономом, так що скучати ніколи.

Ти, Владику, неодмінно пройдеш мою трудову дорогу, наберись витримки і не втрачай оптимізму.

Звичайно, стомлююсь! Повернусь пізно додому, а дружина вже перевірила учнівські зошити, зготувала вечерю. Затишок! Але чомусь не забувається баба Дунька, хоча за становищем на Близькому Сході, в Єрусалимі особливо, стежу сам, без неї. Чи займаюся самонавіюванням? Як відрізало! Сон глухий, мов у танку. Навідуємось із дружиною на концерти в обласну філармонію. Цього літа їздили вдвох на південь, відпочивали в Піцунді — субтропіки, море та всі інші належні красоти в ажурі!

Ага, до нас у цьому році прислали теж новоспеченого агронома — такого, як ти, Владику. Такого, яким був колись я. Скромний — наче аж затурканий. Згодом ця скромність де й подінеться, знаю по собі. Живе на квартирі в баби Ониськи, звикає до села, до роботи, до місцевого керівництва. Недавно гомоніли з ним про всяку всячину, я розказував йому про перші трудові кроки, про свою бабу Дуньку. Ось тільки про самонавіювання й словом не похопився перед ним — адже в одному селі живемо, а про мою дружину кажуть, що красуня... Пиши, ділися заповітним і задушевним!

Твій рідний дядько В. П. Чорний".